



**Universiteit  
Leiden**

**Herstelplan**

**Researchmaster Latin American Studies**

---

Universiteit Leiden  
ResMA Latin American Studies  
Mei 2015

## Inhoud

Inleiding .....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
Implementatie herstel .....	4
A. Focus studieprogramma in relatie tot de eindtermen.....	5
B. Aansluiting bij lopend onderzoek.....	7
Onderzoeksthema's .....	7
Staat- en maatschappij .....	8
Cultuur en identiteit .....	8
Literatuur, kunst en massamedia .....	8
C. Methodologische component binnen het curriculum .....	9
D. Verdere aanpassingen.....	11
Begeleiding en Borging .....	11
Toetsstelsel .....	12
Arbeidsmarktvoorbereiding.....	13
Intervisie.....	14
Conclusie .....	15
Bijlagen .....	16
Bijlage 1: Rapport Visitatiecommissie .....	17
Bijlage 2: Planning hersteltraject ResMA Latin American Studies .....	25
Bijlage 3: Concept programmabeschrijving 2016-2017 .....	27
Bijlage 4: Schematisch overzicht oude en nieuwe programma .....	36
Bijlage 5: Eindtermen gekoppeld aan de vakken .....	37

## Inleiding

In november 2014 is de onderzoeksmaster Latin American Studies (LAS) aan de Universiteit Leiden gevisiteerd door de vaste KNAW-visitatiecommissie voor de geesteswetenschappen. De visitatiecommissie werd ondersteund door een secretaris van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). Het visitatierapport en het oordeel van de commissie volgde in maart 2015. Het programma werd op standaard een en drie als voldoende beoordeeld. De commissie concludeerde echter dat de tweede standaard (onderwijsleeromgeving) van de beperkte opleidingsbeoordeling onvoldoende was. De commissie stelde dat:

*“het programma onvoldoende borgt dat elke student met zijn eigen disciplinaire achtergrond de einkwalificaties ook daadwerkelijk behaalt.”<sup>1</sup>*

Hiervoor wijst de commissie in haar rapport een aantal redenen aan, te weten de grote hoeveelheid keuzemogelijkheden voor de student, het wegvallen van het interdisciplinaire karakter van de vakken in de keuzeonderdelen, en het ontbreken van een duidelijke gemeenschappelijke inhoudelijke en methodologische lijn met aansluiting bij het lopend onderzoek van docenten.

De NVAO heeft vervolgens de opleiding in de gelegenheid gesteld een herstelplan in te dienen. In de begeleidende brief aan het College van Bestuur d.d. 24 maart 2015 gaf de NVAO aan dat in elk geval de volgende punten aan bod dienden te komen:

- A) Een duidelijke focus binnen het programma-aanbod en de individuele studieprogramma's zodat alle studenten aan het einde van de opleiding gegarandeerd voldoen aan alle eindtermen.
- B) Een betere aansluiting van onderwijs bij lopend onderzoek, waarbij ervaren onderzoekers een prominente rol opnemen binnen het onderwijs en de scriptiebegeleiding.
- C) Een sterkere nadruk op de methodologische component binnen het curriculum.

De opleiding neemt het rapport van de visitatiecommissie en de aanbevelingen van de NVAO vanzelfsprekend serieus en onderschrijft de achterliggende analyse. De opleiding is door de NVAO in staat gesteld om een herstelplan op te stellen dat de geconstateerde gebreken adresseert en in maximaal twee jaar gerealiseerd moet kunnen worden. Indien de commissie het herstelplan goedkeurt en het daarin opgenomen planning realistisch verklaart, wordt de huidige accreditatieduur met twee jaar verlengd. Het hier voorliggende herstelplan is tot stand gekomen binnen een projectorganisatie waaraan onder meer vertegenwoordigers uit het Faculteitsbestuur, het opleidingsbestuur, de betrokken hoogleraren, de examencommissie en de opleidingscommissie van de onderzoeksmaster Latin American Studies deelnamen.

---

<sup>1</sup> Voor een samenvatting van het oordeel van de commissie wordt verwezen naar bijlage 1 van dit herstelplan.

In het hierna volgende beschrijft de opleiding puntsgewijs de manier waarop zij de door de commissie geconstateerde gebreken op een structurele manier wil verhelpen. Hierbij adresseert zij de drie door de NVAO genoemde probleempunten apart; daarnaast wordt ingegaan op de andere aandachtspunten benoemd in het visitatierapport. Waar nodig wordt voor een toelichting of illustratie van de maatregelen verwezen naar de bijlagen.

Achtereenvolgens komen dus de volgende onderwerpen aan de orde:

- A. Focus studieprogramma in relatie tot de eindtermen
- B. Aansluiting bij lopend onderzoek
- C. Methodologische component binnen het curriculum
- D. Verdere aanpassingen

### **Implementatie herstel**

De opleiding stelt voor het hersteltraject in twee stappen te laten verlopen:

1. aanpassingen in het programma die nog in het cursusjaar 2015-2016 aangebracht zullen worden;
2. een volledige herstructurering van het programma die ingaat in het cursusjaar 2016-2017.<sup>2</sup>

Het herstel valt onder primaire verantwoordelijkheid van het opleidingsbestuur. Om het proces van vernieuwing vorm te geven is er per februari 2015, dus na de opleidingsvisiteatie, een nieuw bestuur aangesteld, bestaande uit drie wetenschappers met complementaire researchprofielen die een afspiegeling vormen van het docentenkorps van de opleiding als geheel en een studentlid. Vanzelfsprekend werkt het bestuur in de implementatie van het herstel nauw samen met de betrokken hoogleraren, de opleidings- en examencommissie van de opleiding, en met de direct verantwoordelijken in het faculteitsbestuur.

De opleiding is ervan overtuigd dat deze randvoorwaarden de implementatie van de veranderingen in de onderwijsleeromgeving van de researchmaster Latin American Studies tot een succes zullen maken en dat zodoende die leeromgeving aan de gestelde eisen gaat voldoen.

---

<sup>2</sup> Voor een schematisch overzicht van de implementatie per fase wordt verwezen naar bijlage 2.

## A. Focus studieprogramma in relatie tot de eindtermen

Standaard 1 was door de commissie als voldoende beoordeeld, maar *“de commissie stelt wel dat het profiel van de opleiding Latijns-Amerika Studies (research) zeer breed is aangezet. Die thematische breedte kan aanleiding geven tot versnippering van de onderzoeks aandacht of tot hyperspecialisatie. De commissie beschouwt dit als een punt van zorg waaraan de opleiding meer sturing dient te geven.”* (p.2) De commissie constateerde tevens dat studenten de diversiteit in de cursussen en de door de opleiding geboden keuzevrijheid wisten te waarderen. Niettemin oordeelde de commissie dat de geboden vrijheid in het tweede jaar, de keuze voor het derde keuzevak, de plaats en het onderwerp van het veldwerk en het thema van de scriptie een te grote diversiteit gaf. De commissie was daarom van mening dat in deze onderwijsleeromgeving (standaard 2) *“[d]e individuele studieprogramma’s die studenten op basis van het programma-aanbod opstellen, [...] niet [kunnen] borgen dat alle einkwalificaties ook effectief worden behaald.*

De opleiding wil daarom met ingang van 2016-2017 het curriculum een heldere inhoudelijke focus geven waarbij het programma ingericht wordt rond één kernthema, zodat er beter sturing gegeven kan worden aan verschillende inhoudelijke en methodologische accenten die de student daarna aanbrengt. Dit kernthema voor de opleiding wordt: **Latijns-Amerikaanse Moderniteiten; verandering en weerstand.**<sup>3</sup> Latijns-Amerika en de Caraïben kennen immers een lange traditie van reflectie op het idee van de Moderniteit dat teruggaat tot het kolonisatieproces in de zestiende eeuw. De 'moderniseringskrachten' hebben in hoge mate de identiteit en organisatie van de nationale staten en hun maatschappijen na de onafhankelijkheid van de regio in de negentiende eeuw vorm gegeven. De Europese koloniale machten, de Verenigde Staten, en de nationale en lokale elites, bepaalden de cultuur, identiteit en politiek van Latijns-Amerika veel meer dan het 'diepe' Latijns-Amerika of wel de inheemse bevolking. Het streven naar moderniteit is ook vandaag de dag nog een onvoltooid proces. De conflicten die hierbij ontstaan zijn typerend voor de Latijns-Amerikaanse regio en staan daarom centraal in het wetenschappelijk debat. Deze focus biedt dus een breed thema, met een uitgebreide literatuur en interessante casussen in het heden en verleden, in de (im)materiële cultuur en ook in de politiek van de regio. Bovendien vinden de verschillende disciplinaire expertises van de onderzoekers verbonden aan de opleiding elkaar precies op dat punt.

In de vernieuwde opleiding zal de student zich een kritische houding eigen maken ten opzichte van het Westerse discours over de Moderniteit als model van orde en vooruitgang. Door de student vertrouwd te maken met theoretische debatten die op het Latijns-Amerikaanse continent zelf gevoerd worden, zal hij/zij meer zicht krijgen op het feit dat Moderniteit geen eindproduct is maar een scala aan – vaak tegengestelde – noties die de mogelijkheid biedt om begrippen als vrijheid, vooruitgang, gelijkheid en emancipatie te interpreteren. Deze thematische focus geeft het cursusaanbod een duidelijk profiel en biedt de student tevens houvast bij de keuze van zijn/haar scriptiethema. Tussen mei en oktober

---

<sup>3</sup> Zie bijlage 3 voor het voorstel van de nieuwe programmabeschrijving.

2015 zal de opleiding dit voorstel verder vormgeven en aanscherpen om het volledig vernieuwde programma volgend cursusjaar van start te laten gaan.

Het gebrek aan focus was zichtbaar in het vakkenaanbod en de opbouw van het programma. De commissie stelde dat: “de opleiding start met enkele interessante interdisciplinaire verplichte vakken”, maar geeft ook aan dat het “*interdisciplinaire karakter van de opleiding dat tijdens de verplichte vakken tot uiting komt, [...] grotendeels in de daarop volgende componenten [verdwijnt].*” Zoals veel regio studies staat de opleiding voor de uitdaging een balans te vinden tussen de brede interdisciplinaire kijk op een continent, en disciplinaire en methodologische verdieping en onderbouwing in het onderwijs en onderzoek van de student. In het oude programma bestonden er in het eerste semester twee verplichte vakken met ieder verschillende disciplinaire benaderingen en één interdisciplinair vak, waardoor de student ná het eerste semester veel keuzemogelijkheden op zijn bord kreeg, waarbij sturing in die keuzes vanuit de opleiding niet helder geregeld was.

In het nieuwe programma zullen er in het eerste semester daarom twee verplichte kernvakken met een inter- of transdisciplinair karakter aangeboden worden. Via deze kernvakken zal de opleiding de theoretische cohesie rond het thema Latijns-Amerikaanse moderniteiten gestalte geven, en zal de interdisciplinariteit van het programma gewaarborgd worden. Vakken in dit deel van het programma zullen uitsluitend voor de research master worden aangeboden. De keuzes worden voor de student zo ook inhoudelijk overzichtelijker.

In praktijk betekent dit dat de opleiding zal beginnen met twee nieuw te ontwikkelen interdisciplinaire verplichtte kernvakken waarin de studenten ingevoerd worden in de bestaande debatten t.a.v. Moderniteit:

1. *Theoretical approaches to Modernities in Latin America*
2. *Resistance, revival and change: mechanisms and expressions.*

Een verdere verdieping van de theoretische benadering zal geboden worden in de colleges die elke researchmaster student bij de landelijke onderzoeksscholen moet volgen, die in het nieuwe programma in het tweede semester gepland staan. Het gaat hierbij om de cursussen “Mixed Methods” en “Discipline and Place” in the Social Sciences and the Humanities, aangeboden door Leiden Global; “Research in Progress: Methods and Practices” verzorgd door de onderzoeksschool NICA; “Literature across cultures” aangeboden door OSL; en “Debates in Global Economic and Social History”, van het Posthumus Institute.

Naast deze grotere mate van specifiek voor researchmaster studenten ontwikkelde theoretische kernvakken zal de keuzemogelijkheid voor inhoudelijke colleges beperkt worden rondom drie thema’s die gerelateerd zijn aan het begrip Moderniteit en voortkomen uit de onderzoeksprofielen van de medewerkers. Zie hiervoor paragraaf B hieronder. Tevens zal er een heldere methodologische leerlijn ontwikkeld worden die alle studenten gedeelde vaardigheden geven, zie hiervoor paragraaf C. In combinatie zullen deze drie leerlijnen, theoretisch, inhoudelijk en methodologisch, met minder keuzevrijheid en een

heldere sturing garanderen dat alle studenten van de researchmaster Latin America Studies bij voltooiing van het programma voldoen aan de eindtermen van de opleiding.

## B. Aansluiting bij lopend onderzoek

De commissie was tevens van mening dat de keuze van de student voor een bepaald thema niet voldoende aansloot bij het lopend onderzoek van de docenten: *“Volgens de commissie wordt Latijns-Amerika in deze opleiding vanuit zeer disparate invalshoeken behandeld, (...) met onvoldoende aansluiting bij het lopend onderzoek” (p.3)*. De nieuwe focus op Moderniteit vanuit een interdisciplinair perspectief zal coherentie geven aan de keuzes die studenten maken. Hoewel de opleiding van mening is dat het gepercipieerde gebrek aan aansluiting bij het onderzoek van de docenten deels verklaard kan worden doordat dit voorafgaand aan en tijdens de visitatie te weinig inzichtelijk is gemaakt, grijpt de opleiding deze kritiek aan om het lopend onderzoek directer op te nemen in het programma zonder daarbij de coherentie van het programma te verliezen. De opleiding wil dan ook het onderwijsprofiel en de mogelijke keuzes van studenten daarin vormgeven aan de hand van een drietal profielen waarin het onderzoek van docenten thematisch gebundeld wordt.

### Onderzoeksthema's

De docenten van het onderwijsprogramma Latin American Studies zijn als onderzoeker aangesteld bij verschillende onderzoeksinstituten binnen de faculteit. Vanuit verschillende disciplines werken zij echter allen aan een specifiek antwoord op het vraagstuk Latijns-Amerikaanse Moderniteiten, waarbij drie thematische profielen naar voren komen (die niet noodzakelijkerwijs voortkomen uit de traditionele disciplines en dus allen een interdisciplinair element in zich dragen):

1. **Staat- en maatschappij**; gericht op publiek beleid, legitimiteit en verandering in banden tussen instituten, staat, sociale groepen en burgers.
2. **Cultuur en identiteit**; gericht op sociale dynamieken, alledaagse praktijken, symbolische constructies en op verhalen en narratieven van sociale, individuele en collectieve identiteiten.
3. **Literatuur, kunst en massamedia**; gericht op culturele producten (tekstuele culturele en artistieke praktijken) als dragers van sociale betekenissen.

De opleiding zal deze profielen in het nieuwe curriculum van 2016-2017 als uitgangspunt nemen voor de inhoudelijke specialisatie van studenten in de thematische cursussen, het veldwerk en de eindscriptie. Zo wordt synergie tot stand gebracht tussen het lopend onderzoek van de docenten en dat van de studenten; bovendien wordt hier ook de interdisciplinaire aanpak uit de nieuwe kernvakken in voortgezet. Binnen deze drie verschillende profielen zal telkens de interactie met het moderniteitsbegrip centraal staan. Zo bestuderen we hoe sociale dynamieken en alledaagse praktijken nieuwe vormen in het moderniteitsbegrip laten zien, hoe publiek beleid en instituties een hegemonisch idee van

Moderniteit uitdragen of juist veranderen, en hoe vanuit culturele verbeeldingen, via literatuur en kunst, traditionele moderniteitsbegrippen kunnen worden weerlegd.

De student kan één van deze profielen kiezen of een zinvolle combinatie daarvan. De thematische cursussen zullen georganiseerd zijn in lijn met deze profielen die gedragen worden door de onderzoeksexpertise van de docent(en), waarbinnen de studenten kunnen kiezen uit een beperkt aanbod van onderwerpen. In het maken van keuzes zal de student intensief begeleidt worden, zie hiervoor paragraaf D. De meeste thematische cursussen zullen gedeeld worden met de masterstudenten. In die gevallen zijn de eisen die aan de student van de onderzoeksmaster worden gesteld, duidelijk hoger.

### **Staat- en maatschappij**

Dit profiel komt voort uit de specialisatie van de stafleden van deze researchmaster die verbonden zijn aan het Instituut voor Geschiedenis (LUIH). Prof. dr. Silva heeft een trekkende rol binnen dit profiel dat gedefinieerd wordt rond de volgende thema's: technocratie en politiek in Chili; democratiseringsprocessen in Latijns-Amerika en de relaties tussen burgers en leger in de regio. Binnen het LUIH zijn de medewerkers Latijns Amerika verbonden aan de onderzoeksgroepen *Political Culture and National Identities* (Silva, Aguiar, Valdivia, Isla), en *Cities, migration and Global interdependence* (Wiesebron). Hun onderzoek draait om thema's als publiek beleid en de nationale staten (Silva, Valdivia); de definities van illegaliteit en criminaliteit onder het neoliberale regime en hun impact op de rechtstaat (Aguiar), en de internationale betrekkingen van Latijns-Amerika (Wiesebron). Het onderzoek vertaalt zich in specifieke cursussen als *Estado y sociedad; políticas públicas en América Latina* (Silva), *Neoliberalism and Illegality* (Aguiar), en *State-Social Movements relations in the Andean Region* (Valdivia).

### **Cultuur en identiteit**

Dit profiel wordt vanuit diverse onderzoeksgroepen bestudeerd, zowel vanuit LUIH als uit het Instituut voor Arts in Society (LUCAS). Ook onderzoekers van buiten de Faculteit Geesteswetenschappen leveren een bijdrage aan dit profiel, met name uit de onderzoeksgroep *Cultural Heritage, Mesoamerika en de Cariben* in de Faculteit Archeologie (bv. Prof. M.E.R.G.N. Jansen). Binnen LUIH valt de onderzoeksgroep *Colonial and Global History* (Prof. G.J. Oostindië) onder dit thema, en ook het onderzoek over de impact van criminaliteit op de culture identiteit van Latijns-Amerika (Aguiar), en de inheemse bevolking van de Andes (Valdivia). Binnen LUCAS is vooral *Cultural transformations in processes of interculturality*, van belang. Dit wordt zichtbaar in onderzoeken als: De beeldvorming van Inheems Amerika in kronieken, comics en film (Churampi), Transatlantische narratieven (Brandellero), Interculturaliteit, en de grens (Timmer). De gezamenlijk geconcipeerde essaybundel *De verbeelding van de Latijns-Amerikaanse Stad in de XXIe eeuw* is een voorbeeld van dit soort onderzoek, alsook de cursus *Displacement, Memory and Identity* en het *Thematic Seminar Cultural Analysis*.

### **Literatuur, kunst en massamedia**

Docenten in de opleiding die zijn aangesteld bij het Instituut voor Arts in Society (LUCAS) behoren tot de afdeling *Modern and Contemporary Studies*. Momenteel speelt Prof. L.M.L. Rodrigues hier een centrale rol in maar met haar aanstaande vertrek zal die rol in het



nieuwe programma vervuld worden door de nieuw te werven hoogleraar Latijns Amerikaanse Letterkunde. Binnen LUCAS participeren meerdere van onze medewerkers in de onderzoeksgroep naar de studie van culturele uitingen met bijzondere aandacht voor Intermediality. Hieronder vallen thema's als Cultuur, digital media en politiek in Cuba (Timmer), de Latijns-Amerikaanse avant-garde als voorloper van virtualiteit (Inzaurrealde), de Latijns-Amerikaanse road movie (Brandellero) en Imágenes y Realismos en América Latina (Rodríguez). Een tweede aandachtspunt op dit terrein is de politieke daadkracht van kunst en literatuur uit de onderzoeksgroep *Rhetorics and agency*. Hiertoe behoren onderzoeken als *Heraldos del Pachakuti* (Churampi), *Narratieven van geweld en de stad* (Inzaurrealde) *Lichaam en legaliteit in Latijns-Amerikaanse literatuur* (Timmer), en *Argentijns theater en het bezetten van de stad* (Rodríguez). Deze komen tot uiting in cursussen als *Thematic Seminar Cultural Analysis* en *El lugar de lo político*.

Een van de aantrekkelijke onderdelen van het programma van Latin American Studies is de wisselleerstoel, die bezet werd door een visiting professor uit Chili of Brazilië. Ook in de toekomst wil de opleiding dit handhaven, maar de opleiding zal de keuze voor de visiting professors verbinden met het lopend onderzoek van de staf c.q. met de thematische profielen binnen de opleiding, zodat het inhoudelijk en methodologisch aspect van de door de visiting chairs te geven thematische cursussen past in de nieuwe opzet. Tevens is de Faculteit met behulp van DGW gelden voornemens om te investeren in een nieuwe hoogleraar Braziliestudies die het onderzoeksprofiel verder zal versterken. Hiermee zal ook de zichtbaarheid van de staf in Brazilian Studies gewaarborgd worden voor de lange termijn.

Vornoemde maatregelen zullen ervoor zorgendat de aansluiting van de studenten bij het lopend onderzoek van de docenten beter vorm krijgt en dat de interne coherentie van het programma gewaarborgd wordt.

### **C. Methodologische component binnen het curriculum**

In haar rapport oordeelde de commissie verder dat *“Latijns-Amerika in deze opleiding vanuit zeer disparate invalshoeken behandeld [wordt], zonder een duidelijke gemeenschappelijke inhoudelijke en methodologische lijn (...)”*. (p. 3). Dit leidde er volgens de commissie toe dat studenten slechts een beperkte garantie hadden dat ze alle eindkwalificaties op dit terrein konden behalen, met name daar waar zij in een ander domein dan hun veldwerk-scriptietraject hun vooropleiding hadden genoten. De opleiding werd aanbevolen *“om sterker in te zetten op onderzoeksvaardigheden tijdens het research-seminar en om systematisch te monitoren of studenten over de juiste methoden en technieken beschikken om de scriptie volgens de beoogde aanpak uit te voeren”* (p.4).

De gemeenschappelijke inhoudelijke lijn is hier boven uiteen gezet. De opleiding ziet in dat er een structurele oplossing nodig is t.a.v. de aan de studenten aangereikte methodologie en creëert daarom een expliciete leerlijn die op drie plaatsen vorm gegeven wordt<sup>4</sup>:

---

<sup>4</sup> Voor plaats van deze vakken in het nieuwe programma t.o.v. het oude programma zie bijlage 4.

1. Een Methoden en Technieken vak in het tweede semester waarin de methodologische vaardigheden van alle studenten, ongeacht hun vooropleiding, op niveau gebracht. Dit vak zal bestaan uit een gezamenlijk algemeen deel gevolgd door een specialisatie mogelijkheid in twee verschillende methodieken: veldwerk en culturele analyse.
2. Expliciete toepassing van één van deze twee methoden onder begeleiding in de onderzoeksstage in Latijns Amerika in het eerste semester van het tweede jaar.
3. Een Writing Workshop met een omvang van 5 EC in het laatste semester waarin studenten onderzoeksresultaten leren te vertalen naar lezingen, artikelen en *funding proposals*.

Ad. 1 De opleiding herkent zich in de kritiek van de commissie op de opzet van het bestaande research seminar waarin methode en technieken werden aangeleerd. Er was onvoldoende relatie tussen de aangeboden methodologie en de verschillende onderwerpen die door de studenten werden onderzocht. Studenten moesten binnen te grote kaders en te veel mogelijkheden opereren. Dit vormde met name een probleem voor de studenten met een andere disciplinaire vooropleiding. De opleiding voert daarom in plaats van dit research seminar het nieuwe methoden en technieken vak in, waarin een student na een algemene inleiding van een aantal weken gemeenschappelijk onderwijs, onder begeleiding, een methodologisch accent aan zijn research seminar geeft dat in directe relatie staat met het scriptiethema. Hierbij worden twee accenten in de methodologie gegeven:

Accent 1: Veldwerk methoden en technieken uit de sociale wetenschappen waarmee primaire data van informanten wordt verzameld.

Accent 2: Het nodige methodologische gereedschap uit de semiotiek en discours-analyse waarmee de studenten teksten en beelden leren te analyseren.

Op basis van het binnen dit vak te formuleren individuele onderzoeksvorstel zal de student kiezen voor een van deze twee methodologieën: veldwerk of discours-analyse, of voor een combinatie van beide. De laatste optie maakt een interdisciplinaire benadering in de onderzoeksmethodologie mogelijk welke ook roostertechisch zal worden gefaciliteerd. Uitwerking van dit nieuwe vak zal in de zomermaanden gebeuren. Vooralsnog stelt de opleiding voor de student bij zijn keuze voor een bepaald onderzoeksthema, land en methode te koppelen aan een docent met de juiste expertise en onderzoeksprofiel. De docent in kwestie heeft een verantwoordelijkheid op het moment waarop de student de eerste kaders van zijn onderzoeksthema presenteert, om zo eventuele lacunes te tackelen en de student tijdig bij te sturen. Zodoende zal er gericht aandacht besteed kunnen worden aan eventuele verschillen in kennis als gevolg van de genoten vooropleiding van de student in kwestie.

Ad. 2. In de onderzoeksstage zal de student met zijn/haar geleerde methoden en technieken zelf onderzoek verrichten. Afhankelijk van het gekozen accent zal het onderzoek meer gericht zijn op verzamelen van data in archieven en interviews, of op het verzamelen en selecteren van culturele objecten en het contextualiseren daarvan. In beide soorten

onderzoek staat ook het zoeken naar secundaire bronnen centraal, als ook het contact met specialisten in de regio.

Ad. 3 De opleiding is van mening dat de uitwisseling van ideeën, ervaringen en onderzoeksresultaten thuishoort in een academische opleiding. De opleiding kiest er dan ook voor om aan het eind van het curriculum een gezamenlijk onderdeel in te bouwen, waarbij studenten hun resultaten aan elkaar presenteren. In dit extra methodologisch vak, Writing Workshop, in het laatste semester van het tweede jaar van het curriculum zal de student onder andere worden voorbereid op het schrijven van een *funding proposal*, op het schrijven en indienen van een artikel voor een wetenschappelijk tijdschrift, en op het organiseren van een paneldiscussie, naar aanleiding van hun eigen onderzoek zoals dat in de scriptie neerslag heeft gekregen. Deze discussie vormt het afsluitend onderdeel na de scriptie, waarbij studenten in de vorm van een symposium hun onderzoek presenteren. De scriptie zelf zal daarom in het vervolg een omvang van 25 EC krijgen in plaats van de huidige 30, waardoor er 5 EC beschikbaar komt voor deze cursus.

In de komende maanden werkt de opleiding het traject voorafgaand aan en volgend op de onderzoeksstage verder uit.

## **D. Verdere aanpassingen**

### **Begeleiding en Borging**

Om de drie hierboven beschreven leerlijnen zodanig te borgen in het programma dat alle studenten alle leerdoelen behalen zal de opleiding duidelijke procedures inbouwen om de individuele keuzes strikter te monitoren om zo coherentie te verzekeren. Deze procedures hebben betrekking op:

1. de toelating van studenten;
2. studieplan en keuzevakken;
3. de keuze voor een afstudeeronderwerp.

Vanzelfsprekend spelen de toelatingscommissie, de examencommissie en de studietoelatingcoördinator bij de uitvoering van deze procedures een belangrijke rol. Aan het begin van de studie bepaalt de toelatingscommissie o.a. op basis van de vooropleiding en de toelatingseisen of de aspirant-student kan worden toegelaten. De toelatingseisen voor het nieuwe programma zullen deze zomer worden bekeken en zo nodig bijgesteld, zodat zij reeds in het Onderwijs- en Examenreglement van 2015-2016 kunnen worden opgenomen. Die toelatingseisen gelden dan voor de instromende studenten van 2016-2017.

Na overleg met de docent en in samenwerking met de studietoelatingcoördinator stelt de student in de maand november van zijn/haar eerste studiejaar een studieplan op voor de rest van het programma. Dit studieplan wordt goedgekeurd door de examencommissie. De werkwijze en een format voor het studieplan zullen in de komende maanden op schrift gesteld worden.

Het studieplan voorziet ook in de stroomlijning van de keuze voor thematische cursussen van de student. Zoals reeds in het voorgaande is beschreven, worden de keuzemogelijkheden bovendien beperkt en gestroomlijnd door de invoering van thematische profielen binnen de overkoepelend focus op Moderniteit in de Latijns Amerikaanse context. De uitwerking hiervan geschiedt in studiejaar 2015-2016.

Aan het einde van het tweede semester van het eerste studiejaar zal de student zijn onderzoeksvoorstel indienen. Dit is het derde controlemoment voor de opleiding om een coherent programma voor elke student te verzekeren; in de keuze van het methodologisch accent, de thematische cursussen en het afstudeeronderwerp. Het onderzoeksvoorstel wordt geconcipeerd in de cursus Methoden en Technieken en is verbonden aan het gekozen methodologische accent. In de cursus zal de docent aan de hand van de thematische profielen de mogelijke thema's in het begin van de cursus inkaderen en voor elke student een geschikte begeleider aanraden. Het onderzoeksvoorstel omvat tevens een werkplan voor de onderzoeksstage in het buitenland. De aansluiting van dit werkplan bij de al gemaakte keuzes moet hierin helder verwoord zijn.

Om dit proces goed vorm te geven voor zowel de student als de docent zal de werkwijze in duidelijke handreikingen en procedures vast komen te liggen. Hiertoe zal de opleiding in de komende maanden een handleiding op schrift stellen waarin onder meer de volgende punten aan de orde zullen komen:

- criteria met betrekking tot opstellen onderzoeksvoorstel van de student en de goedkeuring ervan door de examencommissie;
- aanwijzen van begeleiders van de scriptie. Waarbij o.m. gelet wordt op disciplinaire achtergronden en aansluiting bij lopend onderzoek van de docent;
- criteria m.b.t. uitwerking en beoordeling van werkplan, dat de basis vormt voor de stage/het veldwerk en de definitieve scriptie;
- begeleiding van de student in het buitenland;
- borging van de interdisciplinariteit van de scriptie;
- beoordelingsprocedure inclusief aanstellen van een tweede beoordelaar van de scriptie.

De opleiding is van mening dat hiermee in structurele zin het toezicht verscherpt is en dat er een versterkte sturing zal worden gegeven aan individuele studieprogramma's. Niettemin blijft er, mede door het aanbod uit de reguliere MA waar de studenten uit mogen putten, voldoende keuzemogelijkheid voor de student beschikbaar.

### **Toetssysteem**

De commissie was ook niet geheel tevreden over het bestaande toetssysteem. Zij stelde: *“Ook al [liet] de kleinschaligheid van de opleiding voldoende informele sturing [toe], dan nog zijn de recente ontwikkelingen van het grootste belang om naar een helder en consistent toetssysteem te evolueren. Het element dat volgens de commissie binnen de nieuwe toetssystematiek nadrukkelijk meer aandacht vereist, is de systematische kwalitatieve feedback op scripties.”* Wat betreft de kwalitatieve feedback op scripties, kan de opleiding in

ieder geval melden dat de examencommissie inmiddels de facultaire scriptiebeoordelingsformulieren heeft ingevoerd en dat deze sinds oktober 2014 ook daadwerkelijk gebruikt worden. Hierdoor is er nu meer zicht en controle op de beoordeling en argumentatie van de begeleider en tweede lezer. Ten aanzien van een helderder toetsstelsel is de examencommissie inmiddels met ondersteuning van de faculteit bezig om een nieuw transparant protocol te ontwikkelen.

### **Arbeidsmarktvoorbereiding**

Ook ten aanzien van de aansluiting bij de arbeidsmarkt, stelde de commissie dat er verbetering mogelijk was: *“Gezien de beperkte mogelijkheden voor voortzetting van de loopbaan in een promotietraject acht de commissie het ten slotte geboden dat de opleiding de voorbereiding op een onderzoeksgelateerde niet-academische loopbaan gericht in het programma vormgeeft” (p.3)*. De opleiding onderkent dat zij meer aandacht moet besteden aan de aansluiting bij de beroepspraktijk. Zij zal daarom met de hieronder genoemde maatregelen in de toekomst meer aandacht voor, en een betere interactie met het werkveld garanderen:

- In het cursorisch onderwijs zal meer gerichte aandacht zijn voor de oriëntatie op de maatschappelijke toepassingen van de (internationale) activiteiten van de onderzoeksgroepen, bijvoorbeeld door een seminar met sprekers die werkzaam zijn in NGO's en andere organisaties op de arbeidsmarkt waar extra-universitair onderzoek over Latijns Amerika wordt gedaan. Uiterlijk in oktober zal er een voorstel liggen hoe zo'n seminar een structurele positie krijgt in het programma.
- De opleiding zal met ingang van 2015-2016 alumni inschakelen voor terugkoppeling van eigen ervaringen uit hun beroepspraktijk. Hiertoe richt de opleiding een klankbordgroep van alumni in. Ook wordt een LinkedIn groep onder hen opgezet voor regelmatige peiling en discussie over verrijking van het curriculum.
- De opleiding organiseert reeds sinds enige jaren arbeidsmarktvoorlichting i.s.m. de facultaire loopbaanservice. Dit heeft bijvoorbeeld de vorm van een workshop waarin de studenten actief aan de slag gaan met hun arbeidsmarktprofiel en waarbij een aantal alumni wordt uitgenodigd die vertellen over de beroepspraktijk met *tips & tricks* over het vinden van werk en het opbouwen van een netwerk.
- De faculteit organiseert jaarlijks het zogenoemde Humanities Career Event waar studenten in contact kunnen komen met bedrijven en instellingen met ervaringen in Latijns-Amerika.
- Docenten en de studietoelichting zullen tot slot de studenten via de geëigende kanalen beter verwijzen naar de ondersteunende faciliteiten die het facultaire Loopbaanservice biedt voor oriëntatie op de arbeidsmarkt. Studenten hebben via de loopbaanservice toegang tot een netwerk van alumni Latin American Studies en potentiële werkgevers. In adviesgesprekken over de toekomstmogelijkheden van de individuele student wordt er vaak met hen contact gelegd.

## **Intervisie**

De commissie gaf aan dat er heel wat voorbeelden van goede praktijken aangetroffen werden in de opleiding, maar dat deze slechts in beperkte mate gedeeld werden. Om een praktijk van intervisie te organiseren heeft de opleiding inmiddels een pagina in Blackboard aangemaakt, waarop procedures en werkwijzen met collega's gedeeld worden. In de toekomst zal verder nagedacht worden over het institutionaliseren van de uitwisseling van best practices, zowel binnen de opleiding als binnen de faculteit. Zo is in 2015-2016 in ieder geval een facultair Handboek Toetsen en Beoordelen voor docenten voorzien. Docenten uit de opleiding participeren waar mogelijk ook in facultaire of universitaire bijeenkomsten waarin good practices in relatie tot het onderwijs worden gedeeld; hieronder vallen ook bijeenkomsten speciaal voor examen- en opleidingscommissies.

## Conclusie

Door het opzetten van twee interdisciplinaire kernvakken, het aanbrengen van een centrale focus uitgewerkt in drie profielen in de thematische cursussen en een heldere methodologische leerlijn met twee accenten meent de opleiding een coherent geheel aan te bieden waarin alle studenten de beoogde eindtermen bereiken. Daarbij zullen de studenten meer en beter worden gemonitord in de keuze van een thema, land en methode door studietoelichting en examencommissie in samenspel met de docenten en begeleiders. Hierbij wordt zowel ruimte geboden aan de student die Latijns-Amerika beoogt te bestuderen vanuit de verdere verdieping van zijn eigen discipline, als voor de student die door thematische of methodologische dwarsverbanden een meer interdisciplinair onderzoek voor ogen heeft. In alle gevallen zullen de controlemechanismen die zijn aangebracht in (de uitvoering van) het programma er voor zorgen dat de student goed voorbereid is op het veldwerk en de eindschrijving.

Het samenspel van de voorgestelde maatregelen garandeert naar ons inzien dat elke student die de research master Latin American Studies volgt een coherent programma krijgt aangeboden dat gegrond is in een heldere inhoudelijke, theoretisch en methodologische basis en waardoor zij uiteindelijk via veldwerk ter plaatse en een eindschrijving volwaardig mee kunnen spreken in de wetenschappelijke discussie.

## **Bijlagen**

**Bijlage 1: Rapport visitatiecommissie**

**Bijlage 2: Planning hersteltraject Research Master Latin American Studies**

**Bijlage 3: Conceptprogramma en -beschrijving 2016-2017**

**Bijlage 4: Schematisch overzicht oude en nieuwe programma**

**Bijlage 5: Eindtermen gekoppeld aan de vakken**



## **Bijlage 1: Rapport Visitatiecommissie**

### **LATIJS-AMERIKA STUDIES**

**Advies van de beoordelingscommissie onderzoeksmasteropleidingen Geesteswetenschappen van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen ten behoeve van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie over de aanvraag voor accreditatie van de onderzoeksgerichte masteropleiding Latijns-Amerika Studies (research) van de Universiteit Leiden.**

#### **Procedure**

Op verzoek van de NVAO heeft de beoordelingscommissie onderzoeksmasteropleidingen Geesteswetenschappen van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) de aanvraag om accreditatie beoordeeld van de onderzoeksmasteropleiding Latijns-Amerika Studies die wordt aangeboden door de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden. De commissie heeft haar advies opgesteld aan de hand van de criteria die zijn geformuleerd in het 'Beoordelingskader beperkte opleidingsbeoordeling onderzoeksmasters' van 22 november 2011.

De KNAW-commissie bestaat uit

- prof. dr. M.J.B. Stokhof (voorzitter), hoogleraar Taalfilosofie aan de Universiteit van Amsterdam;
- prof. dr. M.B.H. Everaert (vice-voorzitter), hoogleraar Taalwetenschap aan de Universiteit Utrecht;
- prof. dr. I. Bertels (adviserend lid), docent Architectuurgeschiedenis & Monumentenzorg aan de Vrije Universiteit Brussel;
- prof. dr. J.W. Bertens (adviserend lid), hoogleraar Intellectuele en literaire geschiedenis van de twintigste eeuw aan de Universiteit Utrecht;
- prof. dr. R.B. ter Haar Romeny (adviserend lid), hoogleraar Oude Geschiedenis van het Middellandse Zeegebied en het Midden-Oosten aan de Vrije Universiteit Amsterdam;
- De heer P. Sperber MSc. (student-lid), PhD-student Filosofie aan de Universiteit Utrecht ;
- De heer J.W. Hengstmengel MA, MSc. (student-lid), PhD-student Wijsbegeerte aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Vanwege zijn betrokkenheid bij de Universiteit Leiden heeft prof. ter Haar Romeny niet deelgenomen aan de behandeling van de aanvraag. De leden Bertels en Sperber hebben niet deelgenomen aan de hoorzitting maar zijn wel betrokken geweest bij de behandeling van de aanvraag en de totstandkoming van het advies.

De commissie heeft het aanvraagdossier bestudeerd in een eerste vergadering op 30 september 2014. Aan de opleiding is vervolgens een aantal inhoudelijke en feitelijke/organisatorische vragen voorgelegd. Tevens heeft de commissie vier recente

scripties en de daarbij behorende evaluaties opgevraagd. De commissieleden hebben deze stukken bestudeerd. De antwoorden op de schriftelijke vragen zijn ontvangen op 10 november 2014. De commissie heeft het aanvullend materiaal besproken voorafgaand aan de hoorzitting op 20 november 2014.

Tijdens de hoorzitting, die in het Academiegebouw van de Universiteit Leiden plaatsvond, heeft de commissie gesproken met delegaties van studenten en alumni, van docenten en van het management van de opleiding en de Faculteit. De studenten werden geselecteerd namens de commissie door de procescoördinator van de NVAO. Na de hoorzitting heeft de commissie enkele vragen om aanvullende informatie gesteld. Na ontvangst van dit materiaal op 3 december 2014 heeft de commissie dit materiaal verwerkt.

De commissie heeft op basis van het aanvraagdossier, de schriftelijke antwoorden op de gestelde vragen en de hoorzitting haar advies vastgesteld. Dit advies is op 18 februari 2015 aan de instelling voorgelegd met het verzoek voorstellen te doen voor correctie van eventuele feitelijke onjuistheden. De instelling heeft hier op xx xx 2015 op gereageerd.

Voor de goede orde wil de commissie nog de volgende toelichting geven bij de bijlage waarin haar oordeel per standaard is vermeld. Bij de standaarden wordt gewerkt met een vierpuntsschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. De score "voldoende" wordt als basisnorm gehanteerd. Dit houdt volgens de NVAO-spelregels in dat de opleiding aan de hoge eisen van een onderzoeksmaster voldoet. Een voldoende moet dus niet als een diskwalificatie gelezen worden. De oordelen "goed" en "excellent" zijn dan ook zeldzaam en worden slechts gegeven wanneer ze aansluiten bij een overeenkomstig geformuleerd oordeel in de tekst van het rapport.

## **Beoordeling**

### **Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties**

De Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden biedt negen onderzoeksmasteropleidingen aan. De opleiding Latijns-Amerika Studies heeft het karakter van een regiostudie: grondige kennis van en ervaring in Latijns-Amerika wordt gecombineerd met inzicht in historische en hedendaagse maatschappelijke en culturele processen. De opleiding is multidisciplinair opgezet maar biedt tevens een basis in verschillende disciplines.

De commissie stelt vast dat de eindtermen van alle gevisiteerde onderzoeksmasters opgebouwd zijn volgens het stramien van de Dublin descriptoren. Voor de opleiding Latijns-Amerika Studies gaat het in totaal om 22 eindtermen die beogen de kennis, het begrip en de vaardigheden van studenten te verbreden en te verdiepen, en hen te vormen in wetenschappelijke methodes en in onderzoek over belangrijke sociale en culturele vraagstukken rond Latijns-Amerika en de Caraïben. De commissie constateert dat de onderzoeksoriëntatie van de opleiding nadrukkelijk aan bod komt in talrijke eindtermen. Andere kenmerken zijn de aandacht voor de kennis van de doeltaal, voor '*comparison as an analytical tool*', voor een '*sophisticated understanding of the stakes in the politics of*

*knowledge and their relationship with the ethics of fairness and objectivity' en voor 'an awareness of chauvinism in academic inquiry'.*

In Nederland wordt de opleiding Latijns-Amerika Studies (research) enkel aan de Universiteit Leiden aangeboden. Het is naar verluidt ook de enige onderzoeksmaster op dit domein in Europa die voornamelijk in het Spaans wordt gegeven. Er bestaan wel enkele eenjarige masterprogramma's over Latijns-Amerika in Nederland. Uit de benchmarking in de Kritische Reflectie blijkt bovendien dat de Leidse combinatie van onderwijs en veldwerk / onderzoek in een tweejarige opleiding niet voorkomt in Britse of Amerikaanse masterprogramma's Latijns-Amerika Studies.

Wat betreft de algemene doelstellingen van de opleiding constateert de commissie dat deze overeenkomen met wat van een onderzoeksmasteropleiding mag verwacht worden. De beoogde eindkwalificaties dekken het masterniveau adequaat af en zijn toereikend om een promotietraject te kunnen starten en te volbrengen. De commissie is ook van mening dat de eindkwalificaties in de lijn liggen van wat verwacht mag worden van een research master in het domein area studies. De eindtermen voldoen dan ook aan de eisen van vakgenoten en het beroepenveld, en zijn vanuit internationaal perspectief voldoende actueel.

De commissie constateert wel dat het profiel van de opleiding Latijns-Amerika Studies (research) zeer breed is aangezet. Die thematische breedte kan aanleiding geven tot versnippering van de onderzoeks aandacht of tot hyperspecialisatie. De commissie beschouwt dit als een punt van zorg waaraan de opleiding meer sturing dient te geven. De commissie stelt ten slotte vast – en geeft als aandachtspunt mee - dat de eindtermen van de opleiding Latijns-Amerika Studies (research) onvoldoende refereren aan niet-academische functies en vaardigheden op de onderzoekgerelateerde arbeidsmarkt buiten het academische werkveld.

Het geheel overziende beoordeelt de commissie Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties, als voldoende.

## **Standaard 2: Onderwijsleeromgeving**

### *Programma*

Het onderzoeksmasterprogramma Latijns-Amerika Studies (120 EC) bestaat uit vier semesters en gaat tweemaal per jaar van start. Het programma omvat drie verplichte vakken (30 EC), drie keuzevakken (30 EC), een research seminar (10 EC), een onderzoeksstage in het buitenland (20 EC) en een scriptie (30 EC). Uit didactische overwegingen volgen studenten uit de research master waar mogelijk samen cursus met de reguliere masterstudenten, waarbij researchmasterstudenten aan verdergaande academische leerdoelen moeten voldoen. De verplichte vakken bestaan uit een inleiding met belangrijke theoretische onderwerpen op het gebied van Latijns-Amerikaanse en Caraïbische studies, een cursus rond overheidsbeleid en sociale ontwikkelingen, en een module over de politieke dimensie binnen de Latijns-Amerikaanse cultuur. Studenten volgen tijdens het eerste jaar ook twee vakken uit een beperkte reeks keuzevakken. De onderzoeksstage in het derde semester vindt plaats in een Latijns-Amerikaans of Caraïbisch

land naar keuze en behandelt een onderwerp naar keuze, inzover wetenschappers binnen het programma expertise en academische ondersteuning kunnen bieden. Ook voor de thesis kunnen studenten uit een breed scala van onderwerpen kiezen, gericht op teksten, materiële cultuur, of sociale en politieke ontwikkelingen.

De commissie constateert dat de opleiding bestaat uit een aantal vaste componenten en dat studenten binnen dit kader voldoende vrijheid genieten om een eigen curriculum samen te stellen op basis van de individuele specialisatie en/of interesse. Naast een aantal gemeenschappelijke cursussen met een duidelijke en verschillende focus in het eerste jaar, krijgt de student tijdens het tweede jaar een zeer grote vrijheid bij de keuze van het derde keuzevak, de plaats en onderwerp van het veldwerk en het thema van de scriptie. De commissie stelt vast dat de studenten deze diversiteit in de cursussen appreciëren omdat het hun blik verruimt, en dat ze tevreden zijn met de geboden keuzevrijheid.

Op basis van de informatie in de Kritische Reflectie, de gesprekken tijdens de hoorzitting en de inhoud van de scripties is de commissie van mening dat het programma teveel keuzemogelijkheden biedt aan de student. Het interdisciplinaire karakter van de opleiding dat tijdens de verplichte vakken tot uiting komt, verdwijnt grotendeels in de daarop volgende componenten. Volgens de commissie wordt Latijns-Amerika in deze opleiding vanuit zeer disparate invalshoeken behandeld, zonder een duidelijke gemeenschappelijke inhoudelijke en methodologische lijn en met onvoldoende aansluiting bij het lopende onderzoek. De individuele studieprogramma's die studenten op basis van het programma-aanbod opstellen, kunnen volgens de commissie niet borgen dat alle eindkwalificaties ook effectief worden behaald. Dit is met name het geval wanneer studenten een veldwerk-scriptietraject doorlopen in een ander domein dan dat van hun vooropleiding. De commissie adviseert de opleiding dan ook om de haalbaarheid van individuele studieprogramma's nauwgezetter te monitoren, om sterker in te zetten op onderzoeksmethodologie, en om het onderwijs en de scriptie-onderwerpen te laten aansluiten bij lopend onderzoek van de kerndocenten. Gezien de beperkte mogelijkheden voor voortzetting van de loopbaan in een promotietraject acht de commissie het ten slotte geboden dat de opleiding de voorbereiding op een onderzoeksgelateerde niet-academische loopbaan gericht in het programma vormgeeft.

#### *Docenten en onderzoeksomgeving*

De research master Latijns-Amerika Studies is gebaseerd op de samenwerking van een groep wetenschappers die verbonden zijn aan verschillende faculteiten (Geesteswetenschappen en Archeologie) en instituten: geschiedenis (LUIH), linguïstiek (LUCL) en culturele studies (LUCAS). In 2012 werden LUIH, LUCAS en hun respectievelijke onderzoeksprogramma's gevisiteerd. De visitatierapporten zijn over het algemeen positief en dit geldt ook voor de scores van de relevante programma's. De commissie stelt bovendien vast dat het onderzoekspotentieel de afgelopen tijd verder versterkt is via samenwerkingsverbanden, die onder meer geleid hebben tot het 'Graduate Programme in Latijns-Amerika Studies', een gezamenlijk initiatief van VU, UvA, UU en Leiden.

De docent-studentratio voor de opleiding bedraagt 1:12. De studenten zijn tevreden over de inhoudelijke en onderwijskundige expertise van de docenten, alsook over hun vaardigheden

als begeleider en hun beschikbaarheid. Uit de bestudeerde CV's blijkt volgens de commissie dat in het algemeen de docenten van de research master Latijns-Amerika Studies over voldoende disciplinaire onderwijs- en onderzoeksexpertise beschikken. Ze constateert wel dat er grote individuele verschillen in expertiseniveau zijn tussen de kerndocenten. In navolging van bovenstaand advies, stelt de commissie de opleiding voor om bijkomende expertise ter beschikking te stellen voor de onderzoeksmethodologische component van de research master.

#### *Instream en rendement*

Sinds 2007 zijn er jaarlijks tussen vier en acht studenten ingestroomd in de opleiding Latijns-Amerika Studies, voornamelijk uit de eigen en verwante bacheloropleidingen in Leiden. Aspirant-studenten kunnen zich aanmelden indien zij beschikken over een academisch georiënteerd bachelordiploma waarbij Latijns-Amerikaanse taal en/of cultuur een substantieel deel uitmaakte van de vooropleiding. De selectie gebeurt op basis van een uitgebreide online aanvraagprocedure, die ook motivatie- en aanbevelingsbrieven omvat, bewijs van adequate beheersing van het Engels en eventueel Spaans of Portugees, en een overzicht van de behaalde resultaten tijdens de vooropleiding. De toelatingscommissie is verantwoordelijk voor de definitieve selectie.

De commissie is van oordeel dat de selectieprocedure in orde is. Gezien de zeer uiteenlopende vooropleidingen en de instroom uit meer disciplinegerichte bacheloropleidingen, is het volgens de commissie moeilijk om enkel de meest veelbelovende studenten te selecteren. De studenten vormen met de collega's van de eenjarige masteropleiding een groep die voldoende groot is om zich als cohort te manifesteren. De kleinschaligheid, alsook de verbondenheid van studenten en docenten rond een gemeenschappelijke interesse voor Latijns-Amerika, vormen volgens de commissie een belangrijke troef.

Het studierendement van de onderzoeksmaster Latijns-Amerika Studies is goed: weliswaar bedraagt de gemiddelde studieduur 29 maanden, vijf maanden meer dan de nominale periode, maar de rendementscijfers die betrekking hebben op in totaal 20 studenten uit de cohorten 2007-2010, laten zien dat gemiddeld 62% van die studenten de opleiding binnen de twee jaar afrondt, terwijl 71% hierin slaagt na drie jaar. Sommige studenten doen langer over de studie dan gepland omdat ze extra vakken en stages opnemen of uitgebreidere eindwerken maken in de hoop op een (betere) carrière na de studie. De opleiding beschouwt deze extra studietijd niet als problematisch, maar de commissie is van mening dat alle bij de opleiding betrokkenen er van uit zouden moeten gaan dat de studenten de opleiding in de nominale tijd afronden.

De commissie heeft voorbeelden van goede en minder goede praktijk gezien bij de ontwikkeling van cursusmateriaal en (scriptie)beoordeling. Heel wat goede praktijken zijn het resultaat van individuele initiatieven van bereidwillige docenten. Wanneer er binnen de opleiding of de faculteit afspraken gemaakt zijn rond deze goede praktijken, worden die echter niet altijd nageleefd omdat ze niet afdwingbaar zijn binnen de huidige structuren en

procedures. De commissie raadt dan ook aan om de bestaande modellen van goede praktijk opleidingsbreed en zelfs faculteitsbreed ingang te doen vinden.

Samenvattend is de commissie van mening dat binnen de opleiding Latijns-Amerika Studies (research) enkele componenten van de onderwijsleeromgeving in orde zijn, maar dat het programma met alle keuzemogelijkheden onvoldoende borgt dat elke student met zijn eigen disciplinaire achtergrond de eindkwalificaties ook daadwerkelijk behaalt. Het geheel overziende beoordeelt de commissie Standaard 2: Onderwijsleeromgeving, als onvoldoende.

### **Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties**

De Faculteit der Geesteswetenschappen beschikt sinds 2013 over een toetskader waarin alle afspraken ten aanzien van toetsbeleid zijn vastgelegd, zoals de constructie, afname, beoordeling, archivering en kwaliteitsborging van toetsen, en de deskundigheidsbevordering van docenten. De examencommissie is verantwoordelijk voor het bewaken van de kwaliteit van de toetsing. De opleiding Latijns-Amerika Studies (research) hanteert een systeem van toetsing en beoordeling waarmee vastgesteld kan worden of studenten de kennis en vaardigheden van een bepaald vak hebben verworven en daarmee voldoen aan de eindkwalificaties die eraan verbonden zijn. De keuze van de toetsvormen is gerelateerd aan de werkvormen en de leerdoelen van de cursus. Studenten gaven aan dat zij tijdig en adequaat geïnformeerd worden over toetsvormen en –criteria. De commissie waardeert dit.

In de masterscriptie wordt verslag gedaan van originele onderzoeksresultaten die onder begeleiding maar met een hoge mate van zelfstandigheid zijn tot stand gekomen. Ter voorbereiding van de scriptie doen studenten veldwerk in het buitenland. Voor de beoordeling van het eindniveau van de opleiding heeft de commissie vier scripties en de bijbehorende beoordelingsformulieren bestudeerd. De commissie was het in alle gevallen eens dat de scripties van voldoende niveau waren, maar was tegelijkertijd van mening dat in alle gevallen de kwaliteit aanzienlijk beperkter was dan de score deed vermoeden. De commissie stelde ook vast dat de beoordelingsformulieren weliswaar goed zijn, maar dat ze niet altijd even uitvoerig worden ingevuld. De argumentatie voor het eindoordeel was in die gevallen niet voldoende navolgbaar. De commissie constateerde dat de onderwerpen van de eindwerken zeer uiteenlopend waren. Het verband tussen het scriptie-onderwerp, het programma Latijns-Amerika Studies en de domeinspecifieke eindtermen van de opleiding was vaak onduidelijk: volgens de commissie hadden enkele scripties ook het eindproduct kunnen zijn van andere opleidingen. Het beperkte kwaliteitsniveau is volgens de commissie mede te verklaren door het feit dat sommige studenten een onderzoekstraject veldwerk - scriptie volgen waarvoor ze onvoldoende toegerust zijn op basis van hun vooropleiding en het research-seminar. De commissie raadt de opleiding dan ook aan om sterker in te zetten op onderzoeksvaardigheden tijdens het research-seminar en om systematisch te monitoren of studenten over de juiste methoden en technieken beschikken om de scriptie volgens de beoogde aanpak uit te voeren.

De commissie stelt vast dat tot voor kort de toetsing binnen de gevisiteerde onderzoeksmasteropleidingen weinig systematisch was vormgegeven, maar oordeelt dat op dit ogenblik de verschillende opleidingen inclusief Latijns-Amerika Studies aan een

inhaalbeweging bezig zijn. Ook al liet de kleinschaligheid van de opleiding voldoende informele sturing toe, dan nog zijn de recente ontwikkelingen van het grootste belang om naar een helder en consistent toetsstelsel te evolueren. Het element dat volgens de commissie binnen de nieuwe toetsstelsel nadrukkelijk meer aandacht vereist, is de systematische kwalitatieve feedback op scripties.

Volgens de Kritische Reflectie was het aanvankelijk de bedoeling om studenten op te leiden voor een promotietraject. Met het wegvallen van heel wat gefinancierde promotieplaatsen, is het programma nu vaak een opstap voor studenten naar functies op academisch niveau die een wetenschappelijke denkwijze en uitdrukkingsvaardigheid vereisen. Niettemin stelt de commissie vast dat ruim een kwart van de recente alumni erin slaagt door te stromen naar een promotieplaats (Leiden, Utrecht, Australië, Brazilië) terwijl ook anderen een PhD-aanvraag indienen maar niet geselecteerd worden.

Andere studenten vinden in de meeste gevallen aansluiting op de arbeidsmarkt buiten het academische werkveld. Studenten en docenten gaven aan dat alumni vaak aan de slag gaan bij niet-gouvernementele organisaties (NGOs) die zich ter plaatse of vanuit Europa inzetten voor lokale problematieken. De commissie is van mening dat de opleiding de studenten betere begeleiding kan bieden met het oog op de vormgeving van de toekomstige onderzoeksgelateerde carrière, bijvoorbeeld door studenten in contact te brengen met alumni die dat traject hebben bewandeld, en met andere professionele en academische 'rolmodellen'. De aandacht voor de aansluiting / voorbereiding op de niet-academische onderzoeksgelateerde arbeidsmarkt vormt volgens de commissie een te verwerven leerdoel c.q. eindterm die op zijn beurt getoetst moet worden.

Samenvattend is de commissie van mening dat het toetsstelsel meer aandacht verdient aangezien het op onderdelen nog in de kinderschoenen staat. Het gerealiseerde eindniveau van de opleiding Latijns-Amerika Studies (research) is voldoende, maar biedt volgens de commissie ruimte voor verbetering.

Het geheel overziende beoordeelt de commissie Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eendkwalificaties, als voldoende.

### **Advies**

De commissie komt op basis van de informatie in het Kritische Reflectie, de bestudeerde scripties, de antwoorden op de aanvullend gestelde vragen en de hoorzitting tot een kritisch en zeker niet eenduidig positief eindoordeel over de aanvraag. De master Latijns-Amerika Studies (research) van de Universiteit Leiden voldoet volgens de commissie aan twee van drie door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie gestelde eisen aan onderzoeksmasters, zoals neergelegd in het 'Beoordelingskader onderzoeksmasters van 22 november 2011'. De commissie kwalificeert de kwaliteit van de opleiding Latijns-Amerika Studies dan ook als voldoende.

De commissie wenst te benadrukken dat dit genuanceerde oordeel ook de balans weergeeft tussen sterke componenten, dimensies die verdere aandacht vereisen en een aantal punten

dat onmiddellijke verbetering behoeft. Zo zijn volgens de commissie de beoogde eindkwalificaties aan de maat, start de opleiding met enkele interessante interdisciplinaire verplichte vakken en is er voldoende expertise aanwezig in de onderzoeksomgeving. De opleiding kan daarentegen zeker nog een verbeterslag maken op het vlak van toetsystematiek en scriptiekwaliteit. De elementen die volgens de commissie onmiddellijke actie vereisen, hebben alle te maken met het programma: een sterkere nadruk op de methodologische component binnen het curriculum; een betere aansluiting van onderwijs en lopend onderzoek waarbij ervaren onderzoekers een prominente rol opnemen binnen het onderwijs en de scriptiebegeleiding; en een duidelijke focus binnen het programma-aanbod en de individuele studieprogramma's zodat alle studenten op het einde van de opleiding voldoen aan alle eindtermen.

Den Haag, 13 februari 2015

Namens de beoordelingscommissie onderzoeksmasteropleidingen Geesteswetenschappen van de KNAW,

prof. dr. M.J.B. Stokhof  
voorzitter

M. Delmartino, MA  
secretaris

**Overzicht van beoordelingen door de KNAW-commissie Geesteswetenschappen betreffende de onderzoeksmaster Latijns-Amerika Studies (research) van de Universiteit Leiden Standaard**

**Beoordeling door de KNAW-commissie**

**1. Beoogde eindkwalificaties**

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen. V

**2. Onderwijsleer-omgeving**

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren. O

**3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties**

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd. V

**Eindoordeel**

**V**



## Bijlage 2: Planning hersteltraject ResMA Latin American Studies

Aandachtspunt	Stap 1. 2015-2016	Stap 2. 2016-2017
A. Focus programma en realisatie eindtermen elke student	Controleprocedures aanbrengen en op schrift stellen. Hierin rekening houden met toelatingseisen, opzet studieplan en onderzoeksvorstel, waarbij een consistent programma wordt vastgelegd dat het behalen van de eindtermen garandeert.	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Invoering nieuwe programma met focus op Moderniteit, met daarin de drie leerlijnen: theoretisch, methodologische en inhoudelijk.</li> <li>- Nieuwe leerlijnen implementeren, keuzetrajecten aangeven in relatie met eindtermen.</li> <li>- Aanpassingen in OER en studiegids aanbrengen.</li> </ul>
B. Betere aansluiting lopend onderzoek	De thematische cursussen worden qua inhoud al zoveel mogelijk aangepast aan de drie nieuwe thematische profielen. De aansluiting bij het onderzoek van de docenten wordt hier ook directer in geborgd.	Invoering Thematische Cursussen gegroepeerd in drie thematische profielen, met directe aansluiting op lopend onderzoek van de docenten.
C. Uitwerken sterkere nadruk op methodologische component in vakken	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Opnemen afrondend methodologisch vak in het curriculum in het vierde semester voor studenten die in 2015-16 beginnen. (5 EC, scriptie wordt teruggebracht naar 25 EC).</li> <li>- De inhoud van het bestaande research seminar zodanig aanpassen dat het samenvalt met het nieuwe vak Methoden en Technieken met een</li> </ul>	Doorontwikkelen methodologische leerlijn in het programma met een goede aansluiting van de drie onderdelen daarvan.

	methodologische accentkeuze: veldwerk dan wel semiotiek en discours-analyse.	
D. Overige aandachtspunten	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Facultaire beoordelingsformulieren scriptie: al ingevoerd (oktober 2014), monitoren gebruik ervan.</li> <li>- Organiseren jaarlijks seminar i.v.m. voorbereiding arbeidsmarkt met sprekers NGO's etc.</li> <li>- Sturing van keuzes studenten in samenspel van student, studiecoördinator en docenten.</li> <li>- Uitwerken plan uitwisseling best practices</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Structureel plan in het kader van arbeidsmarktvoorbereiding voor 2016-2017;</li> <li>- Organiseren jaarlijks seminar i.v.m. voorbereiding arbeidsmarkt met sprekers NGO's etc.</li> </ul>

## **Bijlage 3: Concept programmabeschrijving 2016-2017**

Research Master Programme Latin American Studies  
Latin American Studies (LAS)  
Faculty of Humanities  
Leiden University

### **Latin American Modernities: Resistance, Revival and Change**

Programme Description  
Working Document

Modernity is the past, the present and the future in Latin America and the Caribbean. As a civilising project, the Western-based model of social order and linear development has never been fully achieved or finished, to the contrary, it has given room to the emergence of different and often opposing forms of embracing, interpreting and implementing notions of freedom, emancipation, democracy, equality and justice. There is no one modernity, but there are different modernities through which Latin Americans build their own identity, produce culture, and shape state-society relations.

#### **Thematic Profile**

Within the Dutch university landscape, only two universities offer programmes in the field of Latin American Studies. The University of Amsterdam has a minor Latin American Studies within the bachelor, and a one-year Master programme. Leiden University therefore has a unique position in the opportunities it offers to study the field of Latin American Studies, that include a full Bachelor programme, a one-year Master programme and the Research Master programme.

The Research Master Latin American Studies 'Latin American Modernities: Resistance, Revival and Change' at Leiden University is the only programme of its kind in the Netherlands. The curriculum has been designed with a distinctive theoretical and empirical profile, where the students will learn how to conduct research on the different forms through which modernity is lived out and implemented in the Latin American region. The study of the world's regions and modernities that give direction and meaning to social change is deeply anchored in the overarching profile areas of Leiden University and the specific research agendas of the institutes within it.

The appearance of multiple modernities in Latin America is rooted into historical and ongoing experiences and traumas of colonialism, nation building, and the neoliberal turn across the different countries of the region. The contributions of Roberto da Matta

(1991), Roger Bartra (1992), Bruno Latour (1993), Nestor García Canclini (1999), Enrique Dussel (2003), Jorge Larraín (2005), Sayak Valencia (2010) and Walter Mignolo (2012), among others, are at the basis of the theoretical mindset shaping the thematic profile of the Latin American programme. It integrates debates from the disciplines of history, cultural studies, political science and anthropology.

These multiple modernities become visible in the identities and cultural manifestations of Latin Americans, such as in the unexpected ways in which indigenous groups and political minorities make use of digital media in the 21<sup>st</sup> century, or in how the long-existing perceptions of race and class are perpetuated in daily life. The competition between different definitions of modernity can also be observed in the way through which civil society gives shape to the state, and the state in turn shapes civil society.

This programme focuses on the ideas and practices of resistance, revival and change in Latin America and the Caribbean. There is resistance, expressed as opposition or as an alternative ideology through culture and political mobilisation. There is the renewal of pre-existing or forgotten values and schemes, often from a selective, romantic, coercive or authoritarian point of view. And there is change and resilience, visible in the smaller and larger processes of emancipation, revolution, and expansion of rights, or the unexpected rise of transnational crime and insecurity. These notions imply a non-linear course of action, and they therefore give shape to the different Latin American modernities as much as their expected as well as unintended consequences.

From the theoretical focus on modernities, the programme will train students to carry out research on three main themes:

- State-society relations: legitimacy; authority; governance and order.
- Culture and identity: socio-symbolic constructions; everyday life; (im)material culture; social, collective and individual identities.
- Media, art and literature: the produced culture circulating through the press and electronic media.

### **Research expertise and institutional cooperation**

The program relies on a core group of scholars in the field of Latin American Studies with a well-defined research profile, who are appointed at the Leiden University Institute for History, Leiden University Centre for the Arts in Society, and Mesoamerican and Andean Cultures. The three main themes will be further developed in the study programme in relation to the research profile of the professors.

The cooperation with the group Mesoamerican and Andean Cultures from the Faculty of Archeology is longstanding and it will continue to strengthen the programme in terms of the ethno-historical processes regarding indigenous groups in the region. The expertise of the staff, as much as their networks, are valuable and complementary to those in the Faculty of Humanities from which students can profit.

The thematic profile regarding the debates on modernity in the Research Master Latin American Studies finds resonance in the institutional research and a number of teaching programmes already available at Leiden University. Such is the case of the research profile Asian Modernities and Traditions, and the study programmes of African Studies, Area Studies and International Studies. We see opportunities to develop comparative studies,

that can result in co-supervision of students, collaboration in teaching, and in the longer term also the possibility to develop joint research projects that can attract funding for PhD research.

### **New Study Programme**

The program consists of four semesters, for a total of 120 EC. The curriculum is organised in three phases (see attachment):

1. Basis: the thematic profile is worked out in two core courses, where the students will acquire knowledge of the theoretical debates that will later define their own research within the programme's profile and expertise.
2. Deepening: two thematic courses and the individual research will allow students to make choices regarding their own specialisation and develop professional interests. The students will specialize in one of the main themes (culture and identity; state-society relations; media, art and literature), and in the knowledge of and abilities in applying research methodologies and techniques, students will be enabled to gather data, analyse and interpret it.
3. Synthesis: at the end of the programme, students will present their individual findings and compare them with those of fellow students. Students will also strengthen and identify the professional skills acquired during the programme through the preparation of different academic writing formats, including scientific dissemination and funding proposals. These professional skills will prepare them to join the labour market.

The Research Master programme is structured to transmit basic qualifications for the study and research on Latin America, to develop and deepen individual interests and knowledge through research, and ends with a synthesis in which the comparison of findings and the strengthening of professional skills will be central. With this new curriculum, the Research Master programme ensures that:

1. The programme has its own thematic profile, based on relevant and ongoing debates in the Latin American region;
2. It structures the knowledge and abilities acquired through the courses;
3. The research is organised around two main methodologies (fieldwork and socio semiotics), that provide room for students to apply a disciplinary focus, or implement an interdisciplinary methodology with a combination of methods;
4. Students are prepared and encouraged to make choices regarding their specialisation and professional identity;
5. Students profit from the research expertise available at Leiden University. The research profile of the teaching staff gives direction to the thematic approach and content of the courses.

As a Research Master programme, the acquisition of research methodologies is of central importance. A package of methodology courses has been designed in order to guarantee that students will be able to carry out an individual research project. The students will have the choice to carry out research either through fieldwork (gathering first-hand information)

or through socio-semiotics (conducting discourse and image analysis). These methodologies are the most common in the field of Latin American Studies, and belong to the expertise of the teaching staff. The choice regarding the methodology will be definitive in the course Methodology I, which also marks the evaluation moment where the research proposal and intended study programme will be evaluated.

The methodological training is organised in three steps:

1. Research design: **Research Methods (Methods I)** focused on the individual research proposal. One general block will be taught on the basics of writing a research proposal (for both methodologies) and a second block on the specifics regarding fieldwork (techniques, including observations, interviews, discussion groups, life story; reflexive methodology), or socio-semiotics (discourse and image analysis).
2. Research implementation: the course **Research in Latin America (Methods II)** focuses on the implementation of the individual projects applying the chosen methodology. Thematic networks and contacts will be developed during the research. Here the student will work under individual supervision from a local partner in coordination with the Leiden Supervisor on their research project, and prepare for writing a **Research Master Thesis**.
3. Post-research: **Writing Workshop: Academic Formats (Methods III)**: in this seminar students will learn to prepare a panel presentation on their individual findings, and three academic writing formats (PhD research project; article publication; funding proposal). This last step will facilitate the synthesis of the programme and the strengthening of the professional skills.

This methodological training guarantees that students will end the programme at the level of a pre-PhD student. The training is the basis of the professional identity of the students, that also prepares them for non-academic career paths with the development of a thematic specialisation, professional networks and the abilities to work in different professional and (non)governmental domains at an academic level.

### **Programme Overview**

The theoretical profile of the Latin American and Caribbean modernities of the programme will be taught through two core courses, that are part of the general curriculum for all students. Further developed in the courses provided by the national research schools. In the two thematic courses the students can make a choice regarding a specialisation in the larger modernity debate (culture and identity; state-society relations; media, art and literature). The methodological training is structured in three courses, where students can advance knowledge with the implementation of individual research to gather evidence of resistance, revival and change in Latin American and Caribbean societies. Students will report on the research findings in their thesis. The room for elective course(s) allows students to advance specialised knowledge, or make comparisons with other regions of the world.

The curricula is organised as follows:

Two Core Courses (for a total of 20 EC);  
Three Thematic Electives of which one is an elective (for a total of 30 EC);  
Three Methodology Courses (for a total of 35 EC);  
Graduate School (10 EC);  
Master Thesis (25 EC);  
Total: 120 EC.

## **Year one**

### Semester one:

Core course: *Modernities in Latin America and the Caribbean* (different lecturers), 10 EC.

Modernity is a state or elite led process, with multiple, ambiguous, expected and unintended results. By reflecting on the linear project of development and progress, this course will focus on the debates on modernity in the humanities and social sciences, particularly those produced on and from the Latin American region since the 19<sup>th</sup> until the 21<sup>st</sup> century. Theoretical approaches on colonialism, nation building, postcolonialism, neoliberalism and globalisation will be studied.

Core course: *Resistance, Revival and Change: Mechanisms and Expressions* (different lecturers), 10 EC.

Based on a series of case studies across the different cultural and national geographies of the Latin American region and the Caribbean, the course will look at social relations, cultural production and political mobilisation where resistance, revival and change become observable. Among the cases, there is the renewal of Maya culture in México and Guatemala, political opposition in Cuba, racism and classicism in the Andes, memory and the youth in the Southern Cone.

*Thematic Elective I*, 10 EC.

State-society relations: various courses

Culture and identity: various courses

Media, Art and Literature: various courses

### Semester two:

Course Research School (various options), 10 EC.

*Thematic Elective II*, 10 EC.

State-society relations: various courses

Culture and identity: various courses

Media, Art and Literature: various courses

*Research Methods* (Methods I), (different lecturers), 10 EC.

In a first series of general sessions, students will learn about the requirements and structure of an academic research proposal. At the same time, they will prepare their own research proposal, that is the basis of their research project and thesis.

## **Year two**

### Semester three:

*Research in Latin America* (Methods II): 20 EC.

Based on the prepared proposal (Methods I), the research project will be carried out in Latin America or the Caribbean under local supervision.

*Elective* (pre-selected courses in Latin America), 10 EC.

### Semester four:

*Research Master Thesis*, 25 EC.

After completion of the research project (Methods II), the student will write a ReMA thesis under supervision by a Leiden professor.

*Writing Workshop: Academic Formats* (Methods III), 5 EC.

In this workshop/seminar, students will acquire the abilities to present their research findings, write a PhD research proposal, prepare an article for its publication in a scientific journal, and put together a funding application. At the end of the course, the student will choose one of these writing formats as a final assignment.

### **Bibliography**

Bartra, Roger: 1992. *The Cage of Melancholy. Identity and Metamorphosis in the Mexican Character*. New Brunswick: Rutgers University.

Da Matta, Roberto: 1991. *Carnivals, Rogues, and Heroes: An interpretation of the Brazilian Dilemma*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.

García Canclini, Néstor: 1999. *La Globalización Imaginada*. México: Paidós.

Larraín, Jorge: 2005. *¿América Latina Moderna?: Globalización e Identidad*. Santiago: LOM Ediciones.

Latour, Bruno: 1993. *We Have Never Been Modern*. Cambridge: Harvard University Press.

Dussel, Enrique: 2003. 'Philosophy in Latin America in the Twentieth Century: Problems and Currents' in Eduardo Mendieta (ed.), *Latin American Philosophy. Currents, Issues, Debates*. Bloomington: Indiana University Press.

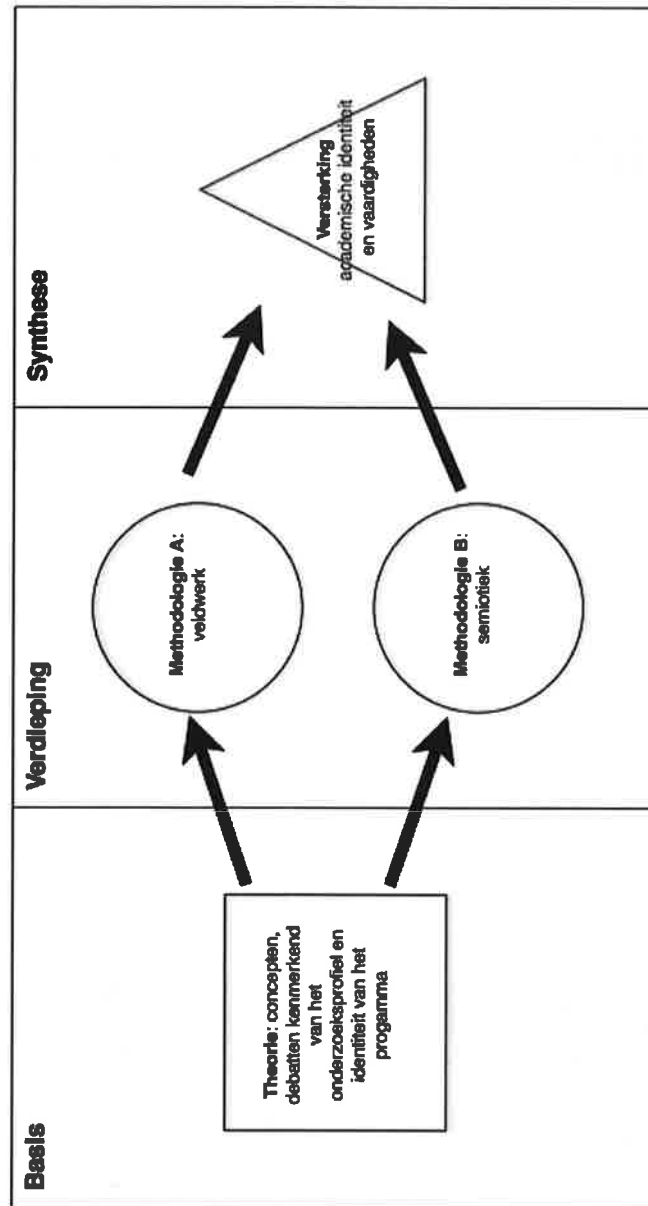
Mignolo, Walter: 2012. *Local Histories/Global Designs: Coloniality, Subaltern Knowledges, and Border Thinking*. Princeton: Princeton University Press.

Valencia, Sayak: 2010. *Capitalismo Gore*. Madrid: Melusina.



Annex 1: Overview Research Master Latin American Studies: three steps

Overzicht opbouw ReMA programma Latin American Studies: drie stappen



Master's programme 2016-2017										
Latin American Studies (research)										
Year	Semester	Block	Course title	Institute and Graduate schools	Modes of instruction	Level	EC	Status	Language	Achievement levels applied
1	I	1,2	Kernvak Interdisciplinair Resistance, revival and change; mechanisms and expressions	LUCAS/IH	lc/sem	500	10	C	SP	II, I2, I3, I5, I6, III, II3, II6, III1, IV2, IV3, IV4,
1	I	1,2	Kernvak Interdisciplinair Latin American Modernities	LUCAS/IH	lc/sem	500	10	C	SP	II, I2, I5, I6, II1, II2, II5, II6, III1, III2, IV2, IV3
1	I	1,2	Thematisch Accent, keuze:  <i>Estado, Sociedad Civil y Políticas Públicas en América Latina</i>	IH	lc/sem	500	10	O	SP	II, I3, II3, II4, II5, III3, IV2, IV3, IV4
			<i>Staat en maatschappij</i>							
			<i>Cultuur en identiteit</i>	LUCAS	lc/sem	500	-10	C	SP	II, I3, I5, II3, II4, II5, III2, III3, IV (geheel), V
			<i>Literatuur, Kunst en Media</i>	LUCAS	lc/sem	500	10	O	SP	II, I3, II3, II4, II5, III3, IV2, IV3, IV4
							30			
1	II	3,4	Methoden en Technieken				10	C	SP	I3, I4, II1, II2, II7, III (geheel), IV (geheel), V
			<i>Accent Veldwerk</i>	IH	sem	500			SP	I3, I4, II1, II2, II7, III (geheel), IV (geheel), V
			<i>Accent Culturele Analyse</i>	LUCAS	sem	500			SP	I3, I4, II1, II2, II7, III (geheel), IV (geheel), V
1	II	3,4	Graduate School		sem	500	10		EN G	I3, I4, II1, II2, II5, II6, III2, IV4
			<i>Mixed Methods in the Social Sciences and Humanities</i>	Leiden Global				C		

1	II	3,4	Thematisch Accent, keuze:																
1	II	3,4	Literatuur, Kunst en Media																
1	II	3,4	Staat en maatschappij																
1	II	3,4	Cultuur en identiteit																
			Ook zullen de Visiting Chairs uit Chili en Brazilië binnen deze profielen cursussen aanbieden																
2	I	1,2	Onderzoekstage																
			Thematisch Accent, (keuze)																
2	I	1,2																	
2	II	3,4	Onderzoekmanagement																
2	II	3,4	Scriptie																

## Bijlage 4: Schematisch overzicht oude en nieuwe programma

### Schematisch overzicht oud programma

1.I	Academic Research 10 EC Verplicht interdisciplinair	El t�gado lo político 10 EC Verplicht disciplineel literatuur	Estado y sociedad 10 EC Verplicht disciplineel Maat maatschappij
1.II	Research seminar 10 EC	Keuze tussen 4: LA Foreign policy Chil visiting chair Brazil visiting chair Displacement	Keuze tussen 4: LA Foreign policy Chil visiting chair Brazil visiting chair Displacement
2.I	Onderzoekstage 20 EC		Keuzevak of Graduate school 10 EC
2.II	Thesis 25 EC		

### Schematisch overzicht nieuw programma

1.I	Core course I Interdisciplinary Theoretical approaches to Modernities in Latin America 10 EC	Core course II Interdisciplinary Resilience, revival and change, mechanisms and expressions 10 EC	Thematic course I State, society, Culture and identity, Literature, arts and media 10 EC
1.II	Methods I Specialisation 1: Fieldwork Specialisation 2: Cultural analysis 10 EC	Graduate school 10 EC	Thematic course II State, society, Culture and identity, Literature, arts and media 10 EC
2.I	Methods II Research in Latin America 20 EC		Elective State, society, Culture and identity, Literature, arts and media 10 EC
2.II	Methods III Writing workshop 5 EC	Thesis 25 EC	

## Bijlage 5: Eindtermen gekoppeld aan de vakken

	Titel vak	Kernvak (20 ec)		Methods I: (10 ec)		Graduate School (10 ec)	Thematisch accent: (3x10 ec)	Methods II: (20 ec)	Methods III: (5 ec)	Scriptie (25 ec)
		Resistance, revival and change; mechanisms and expressions	Theoretical approaches to Modernities in Latin America	Methoden en technieken						
				Accent Veldwerk	Accent Culturele Analyse					
Eindterm							Various options	Onderzoeksstage	Writing Workshop	
Eindterm I: Knowledge and understanding	I.1	X	X				X			X
	I.2	X	X							X
	I.3	X		X	X		X	X	X	X
	I.4			X	X			X		X
	I.5	X	X				X	X		X
	I.6	X	X							X
	I.7							X		X
Eindterm II: Application of knowledge and understanding	II.1	X	X	X	X			X	X	X
	II.2		X	X	X			X	X	X
	II.3	X					X	X		X
	II.4						X	X		X
	II.5		X				X			X
	II.6	X	X					X		X
	II.7			X	X					X
	II.8									X
Eindterm III: Making judgements	III.1	X	X	X	X			X		X
	III.2		X	X	X		X	X	X	X
	III.3			X	X		X	X		X
Eindterm IV: Communication	IV.1			X	X		X	X	X	X
	IV.2	X	X	X	X		X	X	X	X
	IV.3	X	X	X	X		X		X	X
	IV.4	X		X	X		X	X	X	X
Eindterm V: Learning skills	V			X	X		X	X	X	X

